

473647a

Lender Uno

Auhinnatöö
473647

Prof. Pükipuu
arvestamiseks. 1. XI. 28. J. A.

86

E. V.
TARTU ÜLIKOOI
ÜIGUSTEADUSKOND

1. detsember 1928. a. tunnustus-
sati teise auhinna
väärtiseks

1. nov. 1928.

Autor: stud. jür.

N° 271
TARTU

Kno Lender

Äige: Frankenberg
Tartu ülikooli Sekretär

Sunduslik vahetõhus.

1 B 18939

E. V.
TARTU ÜLIKOLLEGIUM
E. V. KESKSE
1. 10. 1888
N. 121
TARTU

Handwritten notes in the top right corner, including the name "M. J. KESKSE" and other illegible text.

Large, faint handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

2

ALALISE RAHWUSWAHELISE KOHTU-
KOJA NOUANDWAD ARWAMISED JA
NENDE TAHEHDUS.

I.

Rahwasteliidu loojad, tahes anda temale laialdasei woli-
tused rahwuswaheliste konfliktide lahendamisel, olid sunni-
tud ettenägema, et Rahwasteliidu Nõukogu ja Taiskogu liik-
med, enamjuhusel head diplomaadid, pole alati teadlikud
õiguse wallas. Oli tarwilik leida abinõu, millega see tead-
matus oleks kõrvaldatud.

Ei hakatud looma uut asutist eriti seks puhuks. Palju pa-
rem olianda need wõrdlemisi wastutusrikkad ülesanded asu-
tisele, kellel oleks küllaldaselt suur moraalne jõud ja
kellel oleks ka teatud rippumatuse tunne. Oli ju ette näha,
et see asutis peab tihtigi edasiminema neist abinõulest, mil-
liseid temale wõimaldab Nõukogu, ja omama omi abiteid, sihi
saawutamiseks.

Ei olnud, ja waewalt oleks leitud paremat teed, kui sidu-
da see ülesanne Al. Rhw. Kohtukojaga. Seks loodi juba ette
tihe side, mis jättis wõimu küll Nõukogu kätte, kuid wali-
selt jättis wõimu ja waba tegewuse Kohtukojale. Loodi uus
juriidiline wahekord, nõuandew arwamine, mille selgem ja lü-
him wäljendus, Kohtukoja kohustused ja Nõukogu õigused, on

Isa armul
võimul

juba Pakti art. 14. üleswõetud.

Nõuandew arwamine pole wõimalik ilma Rahwasteliiduta ega Kohtukojata. Ainult nende kahe waheline juridiline wahekord on mainitud suhtes ainuõiguse wõtnud. Nõuandwa arwamise awaldamine mõne teise asutisele ehk riigile, wõi mõnelt muult asutiselt, on ta põhimõte rikkumine.

Wastawalt Pakti art. 14. asutas Rahwasteliidu Nõukogu 12. juristi komisjoni, kes pidid looma Kohtukoja põhikirja ja ühtlasi lähemalt äramäärama nõuandwa arwamise ulatawust, tugewust ja kõiki wõimalusi.

Juristide komisjon tuli 1920.aastal Haagis kokku ja wõrdlemisi lühikeses ajaga töötas walja Kohtukoja põhikirja. Abiks olid tal mitmesugused eelnõude kawad, esitatud seks puhuks mitme riigi kui ka eraisikute poolt.

Mis puutub nõuandwa arwamisesse, siis ses suhtes olid need kawad wäga lahkuminewais arwamistes. Kuna ühed wõtsid üles üksikutes paragrahwides (ROOT-Phillimore, Argentiina, Tööbüroo, Itaalia), waikisid teised sellest täielikult (Põhja riikide projekt ja t.). Kuid ka eelmised ei wõi kiidelda täielikkusega; ainult üksikud artiklid wõtawad kokku seda laiaulatawusega küsimust ning enamasti on nad Pakti art. 14. kordamised, ilma oluliste täiendusteta. Erandina nende seas on M. Clovis Bevilacqua projekt, kes käsitab meid huwitawat küsimust neljas artiklis wõrdlemisi laiaulatuslikult, arutades ka juba andmise kuju ja awaldamist. Kuid kahjuks jäi see kawa kõrwale ja ta sai wõrdlemisi wähese tähelpanu osaliseks. Komisjon wõttis oma tööle aluseks Root-Phillimore projekti, mis käsitawa küsimuse suhtes on taitsa passiivne, korrates pea samade sõnadega art. 14. mõtet.

Mis puutub nõuandwa arwamise ulatawusse, siis õige paljud

kawad nõudsid selle laiendamist. Kuna ühed asusid kindlalt Pakti seisukohal ja lubasid seda õigust ainult Nõukogule ja Täiskogule (Root-Phillimore, Itaalia, 5. riigi), soowisid teised laiendada seda õigust kõigi Rahwasteliidu liigetele (Argentiina); weel ulatuslikum oli M. Ricci-Busatti kawa, kes soowitas anda kohtule ses suhtes täieliku omaalgatamise õiguse; wõi Töübüroo oma, kus wiimaksmainitu tahtis endale saada küsimuse õiguse.

Wõib täie rahuldusega konstateerida, et juristide komisjon arusaades nõuandiwa arwamise suurest tähtsusest Rahwasteliidu tagewuses ja arengus, lükkas kindlalt kõik laiendawad ettepanekud tagasi ja jäi püsima Pakti piiridesse. Juristide komisjon töötas wälja põhikirja osa nõuandiwa arwamise suhtes järgmisel kujul:

eelnõu kawa art. 32.

„Kohtukoda annab oma arwamise iga rahwuswahelise küsimuse wõi kokkupõrge puhul, mis on talle esitatud Nõukogu wõi Täiskogu poolt.

Kui Koda annab oma arwamise küsimuse kohta, mis on rippumatu ühest juhtunud kokkupõrgest, loob ta erilise komisjoni 3-5 liikmega.

Kui ta annab oma arwamise küsimuse kohta, mis on aluseks äsjasündinud kokkupõrgele, arutab Koda samais tingimuisis, kui asi oleks olnud harilikus tülide lahendamisel.“

Wäiseseks etteheiteks komisjonile wõib mainida ta liig pealiskaudset üleminekut sellest artiklist. Komisjon jäi tihtigi peatuma vähemtähtsate küsimuste juures. Mõned wäikesed wälised nõuandiwa arwamiste subjektide suhtes ja mõned põhimõtelised arutlused nõuandiwa arwamise ja hariliku kohtukorra wahest. Asjata oli M. Ricci-Busatti märkus *) , et ehk küll nõu-

*) Procès-verbaux, lhk. 226.

andwad arwamised ei loo täitsa uut olukorda rahwuswahelises elus, siiski on siin wäga palju uut. Oleks tingimata tarwilik, et juristid arutaks enam seda küsimust.

Pikem asja arutamine oleks tingimata palju walgustanud wõrdlemisi tumedat seisukorda, millises on praegu nõuandew arwamine, ja oleks tarbetuks teinud nii mitmedki waielused pärastpoole. Ainuke tõsine waielus oli jaotuse juures "differend" ja "point", kus mitmed liikmed soowisid täpsemat defineerimist. Wastaspool aga tungis sellele kõwasti kallale ja lõpuks loobuti sellest. Iseäranis oli selle jaotuse wastu M. Ricci-Busatti, leides, et wahetegemine on tihtigi raskendatud ja üleliigne seletus wõib asja arutamisele raskusi lisada.

See juristide projekt esitati Rahwasteliidu alamkomisjonile. Alamkomisjon ei jäänud kaugeltki rahule selle redaktsiooniga. Iseäranis tugewasti tungiti kallale erikomisjoni asutamisele teoreetiliste küsimuste arutamiseks. Redaktsiooni komisjon esitas küll kompromiss ettepaneku, lubada Kojale enda waliku põhjal asutada erikomisjon teoreetiliste küsimuste lahendamiseks, kuid eriti Fromageot pealkäimisel ja Ricci-Busatti ja Hursti toetusel läks läbi ettepanek täitsa kustutada see artikkel. Tegelikult pli see redaktsiooni komisjoni ettepanek. "Olen täiesti komisjoni ettepaneku poolt, kustutada see artikkel. Täiesti samane artikli mõiste on Pakti art. I4, mille põhjal Koda annab nõuandwaid arwamisi. On täitsa tarbetu mahutada Kojaga põhikirja samamõtteline artikkel."*) Ainukese wasturääkijana esines Loder, kes ei leidnud palju ühist nende kahe artikli wahel; ta toetas

*) Fromageot; Mesures prises, lhk. 156.

eriti tarwet lähemalt määrata wahe äsjasündinud konflikti ja teoreetilise küsimuse wahel.

Nii juhtuski, et wiimane instants eelnõu walmimisel lükkas tagasi kõik artiklid nõuandwa arwamise suhtes ja Täiskogu wõttis wastu Kohtukoja põhikirja ilma ühegi märketa. Täiskogus seda küsimust iseenesest ka ei mainitud; oli ju Täiskogu wastuwõtmine enam wormalset laadi, kuna neatoõ tegid ära ülalmainitud komisjonid.

Mis puutub Kojasse, siis Koda ise, töödotes wälja oma kodukorra, oli ses suhtes väga ettewaatlilik ja, andes paari artikliga kõige üldisemad määrused, soowis nähtawasti jätta endale wõimalikult suure tegewuswabaduse. Neli artikkel, mis räägiwad nõuandwa arwamise andmisest, määravad üldiseid põhimõtteid; nad on kui suur lai tee, mida mööda sõiduk läheb, määramata, mis rada peab jälgima. On märgitud ainult algus ja lõpupunkt, ning peaniidid, mis seowad neid kahte punkti. Lähemaid andmeid peab juba konkreet juhuse jaoks looma.

Ei wõi ütelda, et Koda tegi seda halwasti. Senine areng on näidanud, et asja uudsuse juures on alati parem oodata, kui ni praksis on niiwõrd suur, et sellele saab rajada ettewõetawad sammud. Sest ka teoreetiline osa on ju ikka sunnitud käima käsikäes pretsedentidega, peab olema rippuw elust. Abstrakne teoreetilinealus wõib tugewasti lahku minna eluarenguga ja sunnitada määratud raskusi. Koja tegewuse täpne määramine oleks olnud hädaohtlik tegu, kuna täitsa tundmatu oli ju nõuandwa arwamise suhtumine üldse riikidega, rahwuswahelise õigusega ja eluga.

Pealegi, sarnase wabaduse andmine Kojale on kindlalt mõjunud heast küljest Koja arengule ja tegewusele. Koja tege-

wust hinnates, muidugi ainult nõuandwa arwamise seisukohalt, wõib märgata kindlat arengut positiiwses suunas. Nagu iga uus asi, nii ka nõuandew arwamine omas alguses kõikuwa seisukoha. Kuid tulewiku suhtes omab ta kõige paremaid wälja- waateid. Bela näitab ka nõuandwate arwamiste arw, mis näitab järjekindlat tõusu, ja nende mõju, mis kasvab aastast aastasse. Suur osa selles arengus on Kojal endal, kes oskas end algusest saadik maksma panna ja ükskord wõidetud seisukohal püsima jääda.

Arwamus
 Koda on annud siamaani umbes 15 nõuandwat arwamist¹⁾ ja on neid annud kõige mitmekesistemal juhustel. Kõikasjad, mida Koda arutas, on wäga huwitawad ja algupärased. Muidugi pole nad kõik ühesuguse tähendusega, kuid Koda, andes nõuandwa arwamise, on suhtunud neisse täitsa ühesarnaselt, wõttes kõiki asju, nende ulatawuse ja tähtsuse peale waatamata, seisukohalt, et ka kõige pisemal ja tähtsuseta juhusel on waja õiguslik lahenduswiis. Kojal, ja üldise õigalise arengu seisukohalt on see täitsa loomulik; samuti lei- an täitsa loomulikuna, et kirjandus on tõstnud mõned küsi- mused esikohale, sest kõik nõuandwad arwamised ei oma praktiliselt sama tähendust ning et konkreetjuhused ei saa alati wiia üldisele põhimõttelisele alusele.

Kõige enam käsitawamaksajaks, ja kõige waieldawamaks, on Kojal nõuandew arwamine № 5, mis kutsus esile põhimõttelisi waielusi just Kojal eitawa, loobuwa wastuse puhul. Siin ei hakka harutama asja sisulist külge, pealegi kui tuleb pärastpoole sellega ligemalt kokkupuutuda. Kuid eriti margin, et siin Kojal eitaw wastus oli waieluste algatajaks, kusjuures küsimust walgustati mitte ainult konkreet juhusega seotult, waid asi wiidi palju laiemale, abstraktsele pinnale,

kas Koda üldse võib ära ütelda nõuandwa arwamise andmäsest.

Töin ette selle juhuse, et näidata, kui kergelt võib kirjandus järeldusi teha ühest juhusest. Muidugi on võimatu teha sarnaseid järeldusi igast kasusest, mille tõttu ongi mänd juhused kirjanduses esikohale paasenud.

Teistest tahtsamatest juhusetest on mainida laialdasema hulgiga vähemusrahwuste õigused, Versailles rahulepingu normide maksuus Poola suhtes, era(sise)õiguse tarwitamine rahwuswahelises kohtus jne. Kõik need juhused pole otsekoheselt nõuandwate arwamiste põniküsimused, kuid koda, anies wastuse põniküsimuses, on neid niiwõrd tihedalt sidunud wiimasega et nad omawad sama tähenduse.

Nõuandwa arwamise ümber on olnud kõwad wärelused. Nagu iga uus asi, nii wõeti temagi alguses wõrdlemisi kahtlaselt vastu. Ja võib kindlasti ütelda, et nii kaua, kuni kõik riigid pole

Rahwasteliidu liikmed wõi pole ühinenud Kohtukoja põhikirjaga, leidub temale wastaseid. Eriti puutub asi kohtukoja arenemisesse; see on kõige walusam küsimus riikidele, kes soowawad liituda kohtukoja ning pole Rahwasteliidu liikmed. See küsimus kerkis eriti walusalt Haagi-Genfi konwerentsil 1926.a., kui Ameerika-Uhisriigid awaldasid soowi liituda kohtukoja põhikirjaga.

Teisalt kardeti, et sarnase funktsiooni andmine Kojale, kui puht kohtu asutisele, halwaks ta tegewust harilikus kohtupidamise wallas. Komisjoni istangul kanetses Fromageot awalikult, et Kojale on antud sarnane mittekohtulik wõim. Kuid kõik need kartused on oma enamuses õnnelikult luhta läindu kohtukoja, kui puht kohtuliku asutise tegewuspole sellega siiaanse praktika põhjal sugugi halwatud; teiseks, Nõukogu muu tegewuse seas on ka ettenahtud tüüdelahendamine

juba sundkorras. Koja, kui kompetentse asutise abi on siin moodsa paasematu. Viimase funktsiooni tõttu on Nõukogu tiheidalt seotud Kohtukojaga. Wäga piltlikult ja tabawalt iseloomustab Politis praegust olukorda üldise ja Koja wahekorda rahwasteliiduga, t. s. nõuandwa arwamise osaj):

"Praegust Euroopa püütakse tugewalt seada rahwasteliidu raamidesse ja juhuslist rahwuswahelist õigusmõistmist muuta süsteemiks. Rahwasteliit on kujunemas kõrgeimaks wõimuks. Tema Fakt naeb ette taealist sõja kõrwaldamist. Juba waadeldakse sõjale kui rahwaste haigusele. Samasest seisukohast tuleb teda ka waadelda. Rahwuswahelised konfliktid on need pisielukad, mis on selle haiguse tekitajaks. Rahwasteliit on desinfitseeriw aparaat, mis neid hawitab. Rahwuswaheline õigus on seletus, kuidas neid häwitada. Alaline Rahwuswaheline Kohtukoda on eriteadlaste komisjon, kes oma eriarwamistega annab õigeid wahendeid ja nõuandwate arwamiste kaudu juhib ja annab õigeid waateid ja suuna aparaadile, kes neid hawitab.

X X X X X

*) Politis, Les accords de Locarno, lhk. 750.

10.
... kui ka üldisele rahulikkusele püüde lahendusviiside, kuna
riik hoiduks kohtuõigusest kõrvale, nähes ette Koja ar-
vamist selle otsustamise valuses juba nõuandwa arvamises.

... Viimaks oleks see olnud Rahwasteliidu põhikirja muutmine
kuna seal on küllalt selgesti antud see õiguseks Täiskogule ja
Rahwasteliidu Nõukogule ja Täiskogule ja

11.

Nõuandew arwamine, awaldatud Koja poolt, on ühekülgne akt
on selgitus akt sellekohase palwe peale. Koda annab oma ar-
wamise ainult sellekohase palwe peale. Kerkib küsimus, kes
on aga õigustatud esinema sarnase palwega?

Rahwasteliidu Pakti art. 14. wiimane lõige annab selleko-
hase õiguse ainult Rahwasteliidu Nõukogule ja Täiskogule.
See, iseenesest selge artikkel aga sai tugewa arwustuse
osaliseks. See artikkel lubas teatud eesõigusi. Selle tõttu
püüdsid seda eesõigustust saada nii mitmetki teised orga-
nisatsioonid ja tõstsid tugewat kihutustööd selle laien-
damiseks. Iseenesest kaaluwaim kandidaat sellele õigusele
oli Tööküroo. Teisena pretendeerisid sellele ka üksikud
riigid, vähemalt Rahwasteliidu liiketele. Kuid oli isegi
häält, et anda see õigus kõikidele riikidele.

Juba juristide komisjon lükkas kõik need täiendused
tagasi ja Täiskogu, wastu wõttes Koja põhikirja, ei wõtnud
seda küsimust üldse arutusele. Kardeti, et nõuandwa arwami-
se liig rohke awaldamisega kaldub Koja kõrwale oma otse-
kohestest ülesannetest; et liig waba esitamine seob Koja
ta endiste otsustega juhusel, kui samane asi pannakse sa-
made riikide poolt ette harilikuks kohtulikuks lahendamiseks.

Pooled-riigid küsiks juba ette nõuandwa arwamise kaudu
Koja arwamist konflikti kohta, mis oleks halwawalt mõju-

*V. Rujat 26
on seltskõne
murekohaks*

nud ka üldisele rahulilikkule tüliis lahenduswiisile, kuna riik hoiduks kohtumõistmisest kõrwale, nähes ette Kojas arwamist talle ebasoedsas walguses juba nõuandwas arwamises.

Wiimaks oleks see olnud Rahwasteliidu põhikirja muutmise kuna seal on küllalt selgesti antud see ainuõigusena Täiskogule ja Nõukogule.

Need on peasjalikult kaalutlused, millede põhjal ma arwan, otsustades juristide komisjoni ja Rahwasteliidu alamkomisjonõ liigete waieluste põhjal, loobuti laiendawast Pakti tõlgitsemisest wõi täiendamisest.

Wõib

Kuid, kuigi riik ei pääse otsekohe palwega Kojas ette, wõib ta siin tarwitada kaudset ja siiski iseenesest wõrdlemisi lihtsat teed. *Et asi wõib läbida*

Wõib

Rahwasteliidu pakt annab Kojale õiguse anda kahes suunas nõuandwat arwamist: ühel juhusel on "differend"-wahejuhtumine, mis tekitab riidu kahe riigi wahel, ja "tout point d'ordre international"-mis on teoreetiline õiguslise alusega küsimus.

Kuigi tihti praksises on raske wahet teha nende wahel, oleme siiski sunnitud liigitama kõiki juhuseid selle jaotuse põhjal. Jään peatuma esiteks wiimase juhuse, abstraktse küsimuse juures.

Siin

Siin tuleb esijoones esile tõste asjaolu, et mainitud juhusel poleweel olemas tüli kahe riigi wahel. Teised riigid on wõrdlemisi wahel huwitatud sellest, ainult sellmääralt, kuiwõrd see küsimus on seotud üldise rahwuswahelise õigusega. Riik pöörab lihtsalt palwega Nõukogu poole palwega anda seletuse. Et asi on sel puhul juriidilise loomuga, on loomulik, et Nõukogu annab asja arutamise Kojale. Wiimase nõuandwa arwamise kaudu ongi asi lahendatud. Muidugi on

lubatud igal riigil liituda palwega ja anda igasuguseid seletusi. Weel enam, kui palwest paistab, et mõni riik võib anda selgitust asja arutamisel, siis teadustatakse ta wiibimata. Mingisuguseid kitsendusi ses suhtes pole ettenähtud ega pole ka ettenäha, et mõni riik looks sarnaseid takistusi, mis teeks võimatuks asja arutamise ja Koja arwamise awaldamise.

Mitmeti keerulisem on asi kokkupõrge puhul. Siin on kahe ehk rohkem riigi huwid wastamisi. Huwide konflikti puhul on Rahwasteliidu liikmed kohustatud püüdma lahendada asja rahulikul teel. Kuid egas wiimane ka alati aita. Tagajärjeta lahendamise puhul on riigid kohustunud pöörama asja lahendamiseks ja korraldamiseks Nõukogu poole. Wiimase juhusel on küllalt, Paktiart. 15. wiimase lõike põhjal, kui üks pooltest lihtsalt teadustab sekretääri-le juhusest. Riigil pole ka mingisuguseid takistusi teadustada kohe ja paluda asja arutamist Nõukogu poolt ilma eelolewaid wahekohtu ja lepituskatseid. Nõukogu võib asja ise otsustada; võib ettekanda Täiskogule; ja võib ka asja otsustamise anda Kohtukojale nõuandwa arwamise kaudu. Wiimane, meile kõige tähtsaim, on muidugi juhustel juriidilise põhjaga, kuna politilised tülid antakse waewalt kunagi Koja otsustada.

Mainitud wiis on juhusel, kui on meil tegemist Rahwasteliidu liigetega ehk riikidega-mitte liigetega, kes on sellega nõus ja kellele selle nõusoleku tõttu on kohustatud art. 17. esimese lõike põhjal Nõukogu otsused, ühtlasi ka Koja nõuandew arwamine, kuna wiimane ripub ära ka Nõukogust /muidugi mitte otsustamine, waid otsustamisele andmine/.

Juhusel aga, kui ainult üks pool on Rahwasteliidu liige ja teine ei soovi, olles väljaspool Rahwasteliitu, alituda ei Nõukogu ega Koja otsusele. Kas on õigust teisel poolel asja ettekanda ja kohtul anda oma arwamise?

Leian, et mõlemil on ka sel puhul täielik õigus tegutseda. Koja arwamised on pole kohtupidamine, siamaanses praktikas on ta olnud peaaesjalikult konfliktide lahendamise, mis on wõrsunud rahwuswahelistest lepinguist, teiste sõnadega lepingute tõlgitsemine.

Siis, Pakti artiklid 3 ja 4 annawad õiguse Täiskogule ja Nõukogule arutada kõik asjad, mis ähwardawad maailma rahu. Sellepõhjal pole mingisugust õigust takistada Rahwasteliidu liiget ettekanda Täiskogule ehk Nõukogule juhust, mis wõiks wiia rahu rikkumiseni. Täiskogu ehk Nõukogu, wõttes asja arutamisele, rajawad selle õiguse ainult oma otsuse peale. Eelmine wiis on art. II teise lõike põhjal täiesti õigustatud ja, minu arusaamisel, otse soowitatud. Sarnasel juhul on Täiskogul ehk Nõukogul täieline õigus pöörata Koja poole arwamise saamiseks.

Nõuandew arwamine ei kaota sellega midagi, kui temas esineb ainult üks pool; pole ju ta kohtumõistmine asja otsekohesemõttes. Nagu juba enne mainisin, on ta pealegi eamuses lepingute tõlgitsemine ja õiguste ning kohustuste kindel fikseerimine on alati soowitaw ja seda wõib aina terwitada.

Need on juhused, kus asja algatamine on riigi kaesja arwamise küsimuse otsustamine Kojal, ehk mõlemad instantsid on Täiskogu wõi Nõukogu käes. Kuid sarnane kaudne teowiis ikka ei anna kiireid ja soowituid tagajärgi. Kas pole wõimalik juhused, tegelikult otsem, kus riik pöörab

otsekohe soovialaldusega Täiskogu ehk Nõukogu poole, võimaldada talle saada teatud küsimuses Koja arwamine. Teiste sõnadega on Täiskogu ehk Nõukogu siinlihtne wormalne waheinstants, tarwilik Pakti art. 14. wiimase lõike põhjal.

Leian, et sarnasele wiisile pole mingit tarwet ehitada takistusi, kuion selge asja juriidiline iseloom. Kui on kindel, et asja saab lahendada ainult asjatundjate poolt, on isegi soowitaw võimalikult lühim tee. On kindel, et pole karta asjade peenenemist; asjad omawad ikka sama tähenduse ja kergem autoriteetse asutise saawutamise on aga igatpidi terwitataw. Pealegi on ikka olemas Täiskogu ja Nõukogu poolt kindel kontroll, seda enam, et mainitud juhustel esinetakse nende nimel ja asjade olulisem ettewalmistus sünnib Rahwasteliidu organite kaudu. Täiskogu ja Nõukogu on siin puhul teatud wolitaja osas, kus asja lõpule wiimise on oma peale wõtnud ja pole mingit kartust et Täiskogu ja Nõukogu toimivad ainult sarnastes asjus mis ei vähenda nende autoriteeti.

Lähme weel kaugemal e. Kas üksik isik võib olla algastmeks, millele on rajatud Koja nõuandew arwamine? Kas üksik isik, kui asjast osawõtja pool, võib esineda asjaga, millele palutakse anda nõuandew arwamine?

aj. R. Uldiselt, niirikkk kui isik on mõlemad õiguse subjektid. Kuid Koda võib anda oma arwamise ainult kahes asjus: "differend" ja "point d'ordre international". Meil pole aga tegemist rahwuswahelise õigusega ega konfliktiga, mis ähwardab maailma rahu, kui üks pooltest on riik ja teine eraisik. Juhusel aga, kui mõni riik wõtab oma kodaniku asja oma hoolde, on meil tegemist rahwuswahelise kokkupõrkega ja asi võib kuuluda kohtu kompetentsi. Sugugi pole

waja otsida tõendusid, kas riigil on õigust esitada kodanikku. Juba juristide komisjonis toonitas lord Phillimore, et see on riigi siseõigus, mis pole otsustada ei Nõukogul ega Kojal. Kui üks eraisik tunneb oma õigusi rikutud, pöördugu ta oma walitsuse poole ja wiimane, kui ta leiab kaebuse põhjendatud, algab kindlasti läbirääkimisi teise kostja riigiga. Loomulikult esineb ta ka pärastpoole Nõukogu ning wiimaks ka Kojas ees!) Nüüd selle parimaks näiteks on Mawromatise asi, kus Koda ise otsustas, et seda asja ei saa enam waadelda, kui asja arutamist riigi ja eraisiku wahel, sest Kreeka walitsuse deklaratsiooniga, millega ta wõttis Mawromatise kaitse oma hoolde, muutus asi kahe riigi waheliseks ja seega rahwuswaheliseks. Sellelkohtu otsusel on põhjapanew tähtsus, wõimaldades õigusseliku kaitset iga juhusel, tõstes kõrgele üksiku indiwiidi ja selle õigusi.

Mis puutub juriidiliste isikutesse, siis pole siin tarwet pikemalt peatuda. Juriidiliste isikute õigused on nii tihedalt sarnased üksikisiku õigustega, pea igas riigis et wahetegemine teeb tihti raskeks. Koda on neid wõtnud täitsa sarnastena, wõimaldades kaitset ühel astmel, kui aga selle riigi walitsus on asjaajamise oma hoolde wõtnud. Saksamaa oli kohtus ilma mingisuguse waielusetä esitajaks Ratibori linnal ja kogukondadel Laurahütte, Oberschlesische ja Bayerische.

Wiimaks asja arutamisel wõib esineda poolena täitsa omapärane pealesõjaaegne tüüp: wahemusrahwas. Wahemusrahwuse täpse mõiste andis Koda omas arwamises I5.IX. 23: "Teatawa riigi elanikud, kes eralduwad rahwa enamusest rahwuse usu wõi keele poolt." Wahemusrahwas pole mingi

juriidiline (s)ik, kuid siiski on tal võimalus esineda poolena. Põhjused selleks tuleb otsida kaugemalt.

Täiskogu ning Nõukogu kompetentsi kuuluvad kõik asjad, mis ähvardavad maailma rahu (art. 3 ja 4.). Selle rahu rikkumiseks pole vaja line ikka kahe riigi kokkupõrge, waid ka riigi kahe osa konflikt. On waaga wahe riike ühtlase rahwaga; enamus riike on sega rahwustega. Eriti peale sõda rahulepingutega on wõitjatele antud suured maaalad rahwaga, mis on neile täitsa wõõrad. Et arahoida konflikti sarnaste riikide wastas olluste wahel, eraldaeid rahulepingud, ja eriti weel Rahwasteliit, vähemusrahwuste asadj riigi siseasjadest ja andsid vähemusrahwusele õiguse pöörata otsejoones kaebusega Nõukokku ja sealt edasi õiguse esineda poolena. Enamgi, Koda on lubanud vähemusrahwusi wolitada enda huwide kaitseks mõne teise riigi, kellega on neil sidemeid oma rahwuse, usu wõi keele poolest, kiu wiimane on nõus sellega. Koda sugugi ei tõstnud üles küsimust Saksamaa õigusest esineda woliniku osas Saksa vähemusrahwuse kaitsjana Poolas. Keegi ei tõstnud seda küsimust, leides selle täitsa normaalse olewat.

Nõnda on Koda asunud subjektide suhtes täiesti Pakti seisukohale, kuid andis wiimasele laiendawa tõlgitsemise. Asudes omal aukohal ja täites omi ülesandeid, oa Koda püüdnud wõimaldada kõigile neist osasaamist.

§2.

Kui Täiskogu ehk Nõukogu on otsustanud asja kohta paluda Koja arwamise, wõiwad nad paluda otsekohe ehk sekretäri kaudu. Esimesel juhusel peab palwe kandma Täiskogu ehk Nõukogu esimehe allkirja. Teisel juhusel on palwekiinitatud sekretäri allkirjaga, kes peab toimima juhtnööri-

de kohaselt, mis talle annavad Täiskogu ehk Nõukogu. Wii masele palwele peab juure lisatama ka sekretääri wolitus.

Igal juhusel peab olema Täiskogu ehk Nõukogu kinnitatud otsuse ärakiri, milleta pole palwe jõuline. Siin kerkib küsimus, kas Kojal arwamise küsimuseks on waja üksmeelset otsust wõi on enamuse nõusolekust küllalt? See küsimus oma põhijoontes on weel lahendamata. Weel wiimasel Rahwasteliidu Täiskogu istangjärgul, septembris 1928, olid juriidilises komisjonis elawad waielused Sweitsi ettepaneku kohta, paluda Kojalt arwamist selle küsimuse selgitamiseks. Iseenesest see ettepanek pole uus. Juba Genfi konwerentsil 1926, ettewalmistades Ameerika-Uhisriikide liitumist Kojaga tehti konwerentsi liigete poolt samane ettepanek. Siis leiti, sarnase ettepaneku warajase olewat ja lükati taga si Nüüdne Sweitsi tekitas uuesti arewaid waielusi ja lõpuks toezudes suurele wastolule, wöttis Sweits ettepaneku tagasi. Leiti, et selle asja kiire otsustamine wöib halwawalt mõjuda nõuanlwa arwamise arenemisele, et kindel fikseerimine on alles siis wöimalik, kui on küllalt suur ajajärk möödud ja küllalt praktilisi kogemusi ühe ehk teise teowiisi paremusist.

Siiamaane praktika on leidnud küllaldasena enamuse nõusolekut. On ju tegelikult raske wiia need mitmehuwilised riigid kõik ühele arwamisele. Kõikide nõusolek teeks suuri takistusi asjade õiguslisele otsustamisele, kuna ühe riigi wastuseis wöib nii mõndagi hädatarwiliku asja määramata ajaks edasi lükata. Siiamaane praktika on küllaldaselt rahuldawalt täitnud omi ülesandeid ning pole ettenäha, et ses suhtes tekiks muudatus.

Tegelikult pole ka mingit tarwet ja õigusr nõuda üksmeelrt

Arvamise küsimus on üks protseduuri küsimus, sest ta ei sisalda mingit lõpulikku asja lahendamist. Kuigi Koja arwamine on juridiliselt ja moraalselt niiwõrd kõrgelseisew, et teda paludes, ei peaks ta üle waieldama, siiski on ta ainult abinõu asja lahendamiseks, mitte asja lahendamine.

Teiseks, kas on loogiline nõuda üksmeelt Koja arwamise küsimisel, kui asi võib Kojas otsustatud saada enamusega. On naljakas ettekujutada, et Täiskogu peab otsustama asja üksmeelselt veel asja mitte lahendamisel, kuna Koda, Otsustades asja põhimõtteliselt, võib lahendada ja otsustama enamusega.

Asi otsustatud, esitatakse palwe Kojale. Palwe peab sisaldamakokkuwõtliku selge küsimuse, täitsa abstraktselt ettepanud, ilma mingisuguste kommentariateta. Palwe sisseandmisel lisatakse kõikdokumendid, mis woiwad olla kasulikud asja walgustamisel ja otsustamisel.

Kodukorrason märgitud, et lisatakse juure kõik dokumendid. Siin kerkib küsimus, kas Täiskogu ehk Nõukogu omal algatusel woiwad hankida uusi dokumenta wõi peawad leppima selle materjaliga, mida pooled esitawad? Kas Täiskogu ehk Nõukogu on arwamiste andmisel asjaosaline, wõi on nende kohustused ja õigused lõppenud palwe esitamisel?

Kahtlemata on Täiskogul ja Nõukogul täielik õigus esitada dokumenta, mis ta omal algatusel on saawutanud. Nõukogul on täieline õigus Pakti art. 15. põhjal algatada andmete kogumist, toimeteda ankeete jne. Ei ole mingit põhjust keelata Nõukogule assisteerida esitaja kaudu asja arutamisel, kuna istungid on praegusel kujul awalikud ja igal asjast huwitul on õigus liituda ning tunnistajate esinemine on kõikidele wõimaldatud.

Kui palwe on esitatud, registreerib asjaajaja (greffier) selle ja teadustab sellest kõikidele Rahwasteliidu liigetele. Samuti saawad teate need riigid, kes on ühinenud Kojaga põhikirjaga. Esimesi teadustatakse Rahwasteliidu sekretäri kaudu, kuna wiimased saawad teate otsekohesest kirjawahetusest Kojaga.

Peale nende teadustatakse kõiki tähtsamaid rahwuswahelisi organisatsioone, kes on mingisuguses ühenduses selle küsimusega ja woiwad oma seletustega aidata asja otsustamisel.

Asi wõetakse arutusele järgmisel istangijärgul. Kohtunikkude suhtes on siin samad määrused maksmas, kui hari-likul kohtumöistmisel. Samad õigused on ka Presidendil ja teistel Kojaga ametnikkel.

Asja arutamise korra suhtes taheti siin mitmet wiisid sisse seada. Eelnõude kawad ja juristide komisjon, arutas seda küsimust, tulid mitmesugustele otsustele. Clovis Bevilaqua kawa, iseenesest kõige täielikum Kojaga arwamise suhtes, asus seisukohale, et President, saad es ettepaneku anda arwamise korraldawal istangul määrab iga asjale oma ettekandja, kes teatud aja jooksul tutwunutes asjaga, kannab ta kohtu ette. Ettekandja instantsist pidid kõik asjad läbi käima. *)

Teised aga **) jaotasid kaheks asja arutamise wiisi, wastawalt asja iseloomule: kui oli anda seletus asja kohta, mis kuulub rahwuswahelisse õigusse, mis on abstraktsel t küsitud ärarippumata kokkupörgest, asutab Koda erilise

*) Proces-verbaux, lhk. 356.

**) Itaalia projekt.; Proces-verbaux, lhk. 605; 680.

Mesures prises, lhk. 42.

komisjoni 3-5 liikmega, kes arutaks asja ja valmistaks Koja arvamise. Kui aga lugu oleks olnud ühest huvide kokkupõrgest, mis tekkinud rahvusvahelisest tülist, siis pidi Koda andma oma arvamise samais tingimuses kui kohtu mõistmine.

Mõlemad need lahendusviisid ei leidnud poolehoidu. Rahwasteliidu juriidiline komisjonleidis esimesel puhul, et täpne defineerimine on enam kodukorra ülesanne ja teiseks, asus seisukohale, et kõik nõuandvad arvamised tulewad anda harilikus quorumis, kuna see suhtes art. 14. jaotus pole küllalt selge ja võib wiia praktilistele raskustele. Pealegi sarnaste pisiküsimuste lahendamise waewaks ilma asjata kohtu põhikirja. *)

Nendel põhjustel kustutas komisjon protseduuri küsimused Koja põhikirjast.

Mis puutub aga kodukorrassa, siis art. 71. nõuab kindlasti nõuandwa arvamise andmist täies pleenumis. Nii on Koda ise arwamisele, ühine Rahwasteliidu organite omaga, et nõuandwa arvamise andmine on sama tähtis kui kohtumõistmine, ning tarwitab kõige kohtunikkude juuresolekut.

Saadud küsimuse ja kõikidele asjastuhwituile, woiwad wiimased esineda Koja ees igasuguste kirjalikkude seletustega, memorandumitega, wastulausetega jne. Oma kirjutustes woiwad pooled esitada igasuguseid andmeid, dokumenta, ära kirju jne. mis woiwad asjasse selgust tuua. Koda poole piiratud nende andmetega, ta võib ise igal ajal hankida andmeid, võib ise tunnistajaid ja tunnistusi nõuda, ankeeta ja rahwahääletusi toime panna. Ta võib igat riiki paluda ilmuda Koja ette ehk anda seletust. Wiimasel juhusel peab

*) Mesures prises, l'hr. 195

asjaajaja võimaldama kõik sissetulnud materjali tutvustamiseks palutud riigile.

Kui pooled on esitanud kõik nende paralt olevad andmed ja Koda ise oma algatusel on hankinud küllaldast materjali, määrab President kindlaks suusõnalise asja arutamise päewa. Pooled on esitatud wolinikkude kaudu. Iga wolitatu võib kaasa wõtta piiramatularwul eksperta, nõuandjaid jne. Kõikidel neil on täielik sõna õigus Koja ees. Samuti on igal poolel õigus esitada tunnistajaid, kelle ülesandmine on ainult võimalik enne suusõnalist asja arutamist.

Kõigil kohtunikul, eesotsas Presidendiga, on täieline wabadus andmete nõutamiseks, seletuse palumiseks ja küsimuste esitamiseks. Pole kohtunikkudel enam soowi ja on pooled omad seletused ettekannud, kuulutab President asja waieülused lõppenuks. ning kohtunikud asuwad nõuandwa arwamise andmiseks. Otsustamine on salajane. Nõuandwa arwamise andmiseks on waja enamus koosolijaist. Enamuse arwamine õgi Koja nõuandew arwamine. Juhusel, kui hääled pooleks langetawad, otsustab asja Presidendi ehk ta asetäitja hää. Igal kohtunikul, kes pole nõus üldise arwamisega, woiwad esitada oma eriarwamist, lisades neid nõuandwa arwamise juure. Samuti võib esineda lisadega -oma arwamistega igas asjas, mis puutub nõuandwa arwamise andmisesse. Koja nõusolek on wajaline wiimasel juhusel. Neid õigusi on õige ohtrasti tarwitatud.

Koda, andes omi arwamisi, ei saa neid täitsa rippumatault anda. On loomulik, et Koda peab neid rajama teatud õiguslisele põhjale. Oma nõuandwad arwamised rajab Koda samadele põhimõttetetele, kui kohtumõistmiselgi. Koda tarwi-

tab ka nõuandwate arwamiste puhul art. 38. põhimõtteid Peale selle võib Koda anda arwamine, lähtudes õigluse ja sarnasuse põhimõttest. See on iseenesest lähedalt seotud ka art.38. kolmanda lõikega, kus lubatakse tarwitada õigluse üldprintsipi. Oigluse ja sarnaduse seisukohalt väljudes peab Koda arwamine olema täitsa rahwaste õigustunde alusel. Asudes omapärasele seisukohale wõõrana rahwaste õigustundele, kaotab Koda peagi lugupidamise ja wõõrutab riike. Wiimasel korral kaoks täiesti Koda tähtsus ja tarwidus.

Põhikirja art.38 loeb küll üles wäga mitmesugused ja üldised alused ja alad, mida Koda võib tarwitada, kuid K Koda ise on seda alust märksa laiendanud.

Nii tuleb Kojal tugew wahe teha siseõigluse ja rahwuswahelise õigluse wahel. Koda ise on rahwuswaheline asutis ta tarwitab rahwuswahelise õigluse reegleid; siseõigus pole ta harilik tegewusala . Kuid Koda peab tihti põhjendada ja on põhjendanud oma arwamisi siseõigluse reeglitele, "eriti kui need seletawad rahwuswaheliste reeglite ehk aktide maksust wõi maksusetust,"

Oma praktikas on Koda õige tihti tarwitanud siseõigust: nii Mawromatise asjus isiku natsionaliteedi määramisel, avis № 7 wabriku üleandmine, № 6 Saksa rentnikkude õigused. Siseõigluse tarwitamine on loomulik. On juba pea täiesti kadunud waade rahwuswahelisele õiglusele kui täitsa eraldatud õiguslisele süsteemile. Rahwuswahelist õigust loetakse igalpool siseõigluse osana. Rahwuswaheline õigus on nii tihedalt seotud üldise õigluse süsteemiga, et ta eraldamine teeks sagedasti suuri raskusi. On loomulik, et sarnase tiheda sideme tõttu, ja kui pealegi rahwuswaheline õigus loetakse siseõigluse osana, on Kojal wõimalus laien-

dada . Koja nõuandwad arwamised peawad olema igal juhusel rajatud õigusele ja kõik seaduslikud ning õiguslikud abinõud on terwitatawad, lubatud ja tarwilikud.

Mõni märke weel nõuandwate arwamiste andmise üldise korra suhtes. Nende awaldamine pole süstemaatiläsel läbitöödatud ei põhikirjas ega Koja kodukorras. Kohtu koja põhikiri läheb sellest üldse waikides mööda, kuna Koja kodukorra §§ 71-75 annawad üldiseid põhimõtteid.

Kaks põhjust wõiksid seal olla. Rahwasteliitu ei kuulu weel kõikriigid. Rahwasteliidu idee pole weel wõitu saawutanud. Koja liig suur rippuwus Rahwasteliidust pole praegugi paljudele riikidele meelt mööda. Terawa arwustuse leidis see side Genfi konwerentsil 1926. Ameerika- Ühisriikide poolt. See maa pole ainuke. Põhikirjas sellest waikides möödaminek oli poliitiline wõtte, et anda kojale teatud iseseiswuse , walise rippumatuse iseloomu, et mitte rõnutada koja alluwust Rahwasteliidule.

Need paar artikkelt kodukorras, mis määrawad kõige üldisemaid põhimõtteid: arwamiste andmine täies quorumis, awalikkus ja sise andmise kord, olid hadatarwilikud, et omada vähemalt mingisugust alust, et mitte alata tegewust taitsa pimesi.

Teiselt poolt, wõib sarnane waikimine ja ainult üldiste küsimuste haaramine olla tahtis tegur just soodsa arengu suunas. Selle ühtki teist rahwuswahelist asutist, kellele rajatakse nii suuri lootusi ja ühtlasi waadeldakse nii suure kahtlusega kui Rahwasteliit. Ükski idee pole wõitnud nii palju poolehoidu, aga labiwiimise teed nii wähesed. Samane on ka Koja tegewus nõuandwa arwamise suhtes, just selle suure liituwuse tõttu Rahwasteliiduga. Oli waja korraldada nõuandew arwamine wõimalikult kompromiss teel, et ta ei segaks riikisi tülide lahenda-

misel muul teel. Asja uudsuse juures kindlaks määrata tee wiiksagedasti wahemsoowitud resultaadinni ja wõiks häwitada kauemaks ajaks poolehoiu. Iga uudsus peab olema wõimalikult paenduw, wõimalikult mitmekesine, olles walmis igal ajal taganemiseks ehk pealetungiks.

Kodukorra üldisemad normid lubawad anda Kojale arwamist kõige kohasemal kujul. Hariliku kohtu kodukorra tarwitamisele wõtmine ei kohusta Kodat sellest kinnipidamast. Kojal pole ettekirjutatud, mis korras on nõuandwa arwamise andminee. Kodukorra art. 71 räägib ainult kohtunikkude quorumist ja üldistest waielustest. Nii on Kojal täielik õigus asjaajamise peensusi igal tarwilikul korral muuta.

See wabadus on suureks teguriks nõuandwa arwamise arengul. Koda andes arwamise pole seotud tähe wormaliteediga. Pealegi wõib kindlat alust luua ainult siis, kui on kindel teoreetiline wõi praktiline saawutuste kogu. Sel silmapilgul puuduwad mõlemad. Asi tõusis esile alles peale põhikirja wastuwõtmist. Nende loojad seisid nõuandwa arwamise suhtes täitsa terra incognita ees. Asja korraldamine Koja kätte oli kõige parem moodus, kun a see asja toimetusel tutwuneb kõige paremini tarwidustega ja puudustega ning wõib neid paremini kõrwaldada.

Senini praktika on näidanud, et sarnane teguwiis on kõige parimaid tagajärgi kannud. Koda pole kunagi eeskirjade puudusel hätta jäänud. Ta on ikka suutnud täita kõikpalwed, ja pole mingit kartust, et see wiis, mida praegu Koda harrastab, annaks negatiivseid tagajärgi.

§3.

On kohtunikud jõudnud üksmeelselt ehk oma enamuses kindlale arwamisele, see arwamine ongi Koja nõuandew arwamine. Motiweeritud otsus saadetakse kirjalikult, kinnitatult Presidendi ja asjaajaja allkirjadega. Nõuandwa arwamise ettekanne on awalik ja kindlaks maaratud päewal, asjast huwitet ette

teadustatud. Kõik nõuandwad arwamised on awalikud. Peale ametliku ettelugemist saadetakse ta Rahwasteliidule.

Nõuandwa arwamisega tutvustamine on wõimaldatud kõigile. Seks otstarbeks awalidab Koda asjaajaja wastutusel neid erilises waljaandes.

Iga waljaanne sisaldabküsimumust ja Koja arwamist. Kõik asjako-
hased dokumendid on erilises lisas kokkuwõetud. Nõuandew arwa-
mine pole ise millegagi koormatud. Temas on ainult Koja arwami-
ne tugewasti motiweeritult. Motiivid ise on piinlikult seleta-
tud ja selgitawad asja igakülgselt. Neid wõib selle poolest n
nimetada kui klassilisi näiteid kohtu otsustest ja arwamistest.
Seal ei tule ette midagi üleliigset, tõendustele, asjaolu, mi-
~~ta~~ ei oma tähtsust, pole seal kunagi üleswõetud, nagu seda juh-
tub tihti sisekohtutes. Kohtunikkude ühine arwamine on wiidud
täpsesse ühisesse redaktsiooni. Juhul, kui mõni kohtunik pole
nõus üldise arwamisega, wõimaldakse talle mahutada oma wastuwää-
det lõpuks. Igal juhusel, kui ta deklareerib wastolu, nimeta-
takse ta arwamist lõpul. Isegi need üksikud arwamised on walmis-
tatud piinliku hoolega, on harilikult parimad wastuwaited, mis
on wõimalik esitada. On ju seal koos parimad juristid maakeralt.

See piinlik hool motiivide esitamisel on suurima tähtsusega ;
sest Koja nõuandwad arwamised ei mõju mitte ainult oma otseko-
hese jõuga, nende peamõju on nende põhimõttelikkuses. Sest Koda
andes nõuandwa arwamise, ei piirdu konkreetse küsimusega. Ta
wõtab asja arutamisele ikka põhimõttelisest seisukohast waljua-
des. Ta waatleb asja abstraktselt, olles seisukohal, et siin on
enamuses põhimõtteline arwamine, täitsa rippumatu arwamine kon-
kreetjuhusetest kõige wajalisem. Negulesco ühes oma artiklis *)
ütleb, et nõuandew arwamine on ikka lepingu tõlgitsemine. See on

*) Revue general, 1923.

wõib olla natuke liig järsk seisukoht. Koda wõib saada ka teisi asju nõuandwa arwamise andmiseks. Kuid siamaani on nõuandwa arwamise andmine läinud enamal juhustel ses suunas. Selle tötu ongi olnud wõrdlemisi kerge wiia asja arutamise ja nõuandwa arwamise andmine üldistele põhimõttetele.

Selle põhimõttelise seisukoha töttu ongi Koda ikka annud laiendawalt nõuandwat arwamist. Ta pole kunagi piirdunud asja ettekandega, waid on ikka tunnud ennast kohustatuna anda ka üldiseid määrusi. Nii omas avis № 2 andis Koda kenu, otse klassilisi näiteid ja õpetusi üldistest lepingute tõlgitsemise põhimõtetest.

Selles suhtes wõib täiesti liituda prantsuse õpetlase *) arwamisega, et nõuandwad arwamised mõjuwad kahes suunas: ühelt poolt, tähelepanuwääriw puhtus ja täpsus juriidilistes normes; teiselt poolt waimustaw wabameelsus ses suhtes, et Koda ei piirdu ainult kuiwa fakti wastamisega, ja et Koda ei piirdu ka rahwuswahelise õiguse defektide olemisel nõuandwa arwamise andmisel, waid annab siis, toetudes üldistele põhimõtetetele, *ex aequo et bono*.

Koja kompetents nõuandwa arwamise suhtes on liigitatud ^{§4.} kahte ossa: ta wõib neid anda "sur tout point ou sur tout differend d'ordre international." Mõlemad juhud on iseloomult lahkamisewad. Ja on arusaadaw, et Koja ülesanne pole neis ühesugune. Esimesel juhusel on ta palutud andma teoreetilist seletust, mis on täiesti teoreetilise iseloomuga ja mis ei seo teda, kui asi tuleb arutusele harilikus kohtu korras; teisel juhusel on talt palutud nõuandew arwamine, mis kaudselt on kohtu otsus.

Need liigid taheti ettewalmistawas staadiumis liigitada terawamalt. Juristide komisjon tegi ettepaneku, et point puhul

*) Travers.

Koda otsustab erilise komisjoni kaudu; differend puhul aga on samane harilikule kohtumõistmisele. Rahwasteliidu komisjon aga jättis selle liigituse wälhja, leides, et see on puht kodukorra asi. Kodukord wwaikib aga sellest täielikult. Nähtawasti Koda ise leidis paremaks anda art. 7I. üldise reegli, nõuandwad arwamised peab awaldatama täies pleenumis. Nagu juba mainisin, arwamise awaldamine teatud point kohta on teoreetilise iseloomuga, mis tihtigi pole kohustaw. Kuid Koda asus laialdasemale pinnale, seletades, et see on mõnikord kohustaw ka teistele. Eriti leidis Koda kohusliku iseloomu, kui nõuandew arwamine puutub mitmekülgsesse lepingutesse. Neil puhudel on nõuandew arwamine kohustaw ka teistele, selle lepinguga liitunud riikidele, kuigi nõuandew arwamine asub nende suhtes täitsa passiwsel seisukohal.

Mõned asjad on siiski eemaldatud Koja kompetentsist. Kõäkide asjade kohta ei saa Koda omi arwamisi anda. Muidugi kuuluvad siia kõik need asjad, mis ei kuulu Rahwasteliidu Täiskogu ega Nõukogu kompetentsi. Teiseks on ka Koja põhikirjas teatud reservatsioonid jäätud. Art. 15 § 8 annab üldiseidmäärusi, milliste põhjal woiwad riigid protesteerida, kui need asjad antakse Koja arutada. Wanade eelarwamistega seotud, ei tahtnud riigid omad sisemised asjad anda Koja wõi Nõukogu arutada. Teatud keerusust tõstab üles asjaolu, et "differend" puhul pole midagi öeldud asja rahwuswahelisest iseloomust. Kuid Koja seletus annab "differend"le "rahwuswahelise ilme ja täiendawalt seletab, et asi ei oma rahwuswahelist iseloomu ainult sellest, et see asi on Nõukogule ettepanud lahendamiseks, waid ta peab omama erilisi, ainult rahwuswaheliselt seisukohalt nõutud omadusi.

Tõlgitsedes art. 15 § 8, on Koda jõudnud arwamisele, et selle alla kuuluvad igasugused immigratsiooni ja tolli küsimused. Oma avis N° 6 wiis Koda selle alla maade wöörandamine ühiskonna heaks

Avis № 4 kodakondsuse küsimused ja iseseiswuse küsimused; muidugi pole sellega ülesloetud kõik alad, kuid need on Koda ise märkinud ja need pole enam waieldawad.

Kõik need seletused on Koda annud teätawa reserwatsiooniga. Kui on sõlmitud teatud erikonwentsioonid, on need asjad jälle Kojale ja enne muidugi Nõukogu, arutada. Nii protektoraat ja mandaat riikides kõik need küsimused, iseenesest põhimõtteliselt riigi enda otsustada, omawad kindla rahwuswahelise iseloomu.

Nõuandwate arwamiste laus ei ole tekitanud suuri raskusi. "Point" ja "differend" on nii laiaulatuslised, et selle alla võib wiia waga palju. Pealegi on asja lahendamise wiis sama, mille tõttu arwamise andmisel pole sellel kuigi suurt tähtsust. Sinnajuure on erandid märgitud ka nii üldise lausega, et tuleb igakord otsustada kuuluwust. See otsustamine kuulub loomulikult kas Nõukogule ehk Kojale, mille tõttu asja tugewam pool on ikka nende käes. Nõukogu otsuse järele kuuleb siis asi rahwuswahelise ellu või on riigi sisemine asi. Mitmesuguste küsimuste seast mis sel puhul wõiwad kerkida, märgin peasjalikult üht: kui asi on Nõukogu ette kantud ja Nõukogu, waatamata riigi protesti peale, siiski wõtab asja arutamisele ja saadab ta Kojale nõuandwate arwamise palumiseks, on Kojal õigust äraütelda, põhjendades riigi protestile?

Et asi oleks lihtsam arutada, wõtatan ainsa juhuse, kus Koda ütles äranõuandwate arwamise andmisest.

27. aprillil 1923. saatis Rahwasteliidu sekretäär Nõukogu ülesandel Soome küsimuse nõuandwate arwamise andmiseks. Soome, toetudes Tartu rahulepingule nõudis Wenemaa käest autonoomiat Kare-^{jalale} liale. Nõukogu saatis asja lahendamiseks Kojale nõuandwate arwamise kaudu, ühtlasi tehes ettepaneku Wenemaale anda omad seletused. Wenemaa ütles ära. Peale seda ütles ka Koda ära järgmistel

kaalutlustel: Koda wiis selle palwe juhusele, et oli huwide ko kokkupõrge Soome ja Wenemaa wahel. Wenemaa, olles wäljaspool Rahwasteliitu, peab toimima art.17 põhjal. Wenemaa aga ütles ära ja selle tõttu need normid ei oma makswust sel puhul. See on õigustatud iga riigile ja Koda ei saa säärasel puhul otsust anda, kuna selle eitawa wastuse ignoreerimine rikub riigi iseseiswust. Rahwuswahelises elus wabatahtlik allumine on üks pea põhimõtetest ja , kuna see puudus, peab Koda waikima .

Peale selle oli arüütlemise põhjuseks wõimaluste puudus saada küllaldastobjektiivset andmete kompleksi. Wenemaa ei oleks osawõtnud andmete esitamisest ja Koda oleks annud oma nõuandwa arwemise liig ühekülgse materjali põhjal. Koda asus seisukohale, et parem on asja üldse mitte lahendada, kui lahendada sarnaselt, t jääb juure kahtlane juuridiline alus.

Need waited on tugewat oppositsiooni leidnud. Huwitaw on, et Koda ise andis eitawa wastuse wõrdlemisi wäikese enamusega. Kahjuks pole need .wähemus, omi arwamisi awaldanud.

Kirjanduses on see juhused eriti kaalutlud ja leitud, et Koda eitaw wastus pole just tugewasti põhjendatud. Sellewastu on on wastaspoole kaitse palju tugewam ja nad on palju arwulisemad.

Siin kerkiwad mitmed küsimused. Olulisemad neist on:

1. kas kuulub Koda kompetentsiotsustamine, kas tal on õigust anda nõuandew arwamine wõi mitte?
2. kas Koda wõib arüütelda, kui ühe pool puudub?
3. millal üldse wõib Koda loobuda andmisest?

On palju waieldud nende küsimuste üle, eriti esimese kohta on mitmesugused arwamised olemas. Kuid enamus on jõudnud arwamisele, et Koda ei oma õigust kaaluda.

Koda omab küll teatud iseseiswust sisemistes asjades, kuid on siiski tugewasrippuwuses Rahwasteliidust. Tema rippuwust ise-

loomustab tabawalt Tenekides. "Kui Nõukogu annab asja otsustamise Kojale, siis on siin teatud võimu ülekanne. Kui Nõukogu otsustab anda asja arutamise Kojale, siis Koja kompetents on teatud refleks Nõukogu kompetentsist. Sel korral võib rääkida kompetentsi üleandmisest ehk laenust. Koda, omades sarnastel puhudel võimu Nõukogult, on ainult sellega seotud. Juridiline kontrakt, kui võib tarvitada sarnast labast waljendust, on ainult Nõukogu ja Koja wahel. Järjekult on Nõukogu otsustada, kas asi kuulub Koja võimkonda või mitte. Koda saab Nõukogult otsustamise õiguse; asja wastuwõtt ja kasutamine on täiesti Nõukogu käes.

Need waielused on peasjalikult tekkinud teksti põhjal. See Koja wabaduse arwamine on rajatud ingliskeelsele tekstile. Kuid kuna ingliskeelne tekst on kaheldaw, siis tuleb wõtta prantsuskeelne tekst, mis ei anna mingit walikut Kojale.

Wahemärkusena võib mainida, et ka Eesti keeles tarwitatakse tihti sarnast ingliskeelsele tekstile. ka Eesti keeles võib öelda " võib anda", kuid see "wõib" annab tihti wõimalust tegutseda ilma asutise enda walikuta; ta tuleb sel puhul lubadusena wõtta.

Prantsuse tekst määrab kindlaks, et Koda annab nõuandi arwamise igas asjas, mida Täiskogu ehk Nõukogu talt paluwad, ilma mingisuguse kahtluseta. Ei ole waja otsida wabastawaid teid. Pakti art. 14 annab asja otsustamise Nõukogule ja seab Koja alluwasse seisukorda.

Teise küsimusena tuleb nõuandi arwamise andmine juhusel, kui teine riik ütleb ära. Praegu on üldise kõwa tendents wiia ka rahwuswahelisse ellu sunduslise wahekohtu mõistet. Leian, et nõuandi arwamine on suur edusamm edasi sel wõrdlemisi raske ja keerulisel teel. Nõuandi arwamine on seletuse andmine Täiskogule ehk Nõukogule teatud juridilises küsimuses, mida ta ise

ei suuda lahendada. Oleks täitsa õiguseta ja loogitu segada kohust ta töös, eriti siis, kui on teatud juriidiline wahekorid Nõukogu ja Koja wahel. Uksik riik võib protesteerida ainult Nõukogu ees, Koda on siin eksperdi osas ja takistuste seadmine on siin mõttetus. Seda enam, et nõuandew arwamine ei oma mingisugust juridilist jõudu enne ta wastuwõttu Nõukogu poolt ja ei kanna samuti mingisuguseid otsekoheseid tagajärgi.

Koda ise ei saa äraütelda juba neil kaalutlustel, mida ma esitasin eelpool. Nagu juba mainisin, ei leia Kojal olewat iseseiswat jõimu otsustada, kas asja kohta võib anda nõuandew arwamine. Arwan selle olewat ainult Nõukogul. Pealegi ei räägi nõuandewa arwamise esitamisest ei Koja põhikiri ega kodukord. Ainuke nõuandewa arwamise ulatuse määraja on Pakt, ja selle seletamise ainuõigus on Nõukogul. Ses suhtes on Koja alluwas seisukorras. Nõukogu on üleolew ja ta seletuse järele pole waja poolte nõusolek. Seda on ta küllalt kujukalt näidanud just Kareelia küsimuses, kus Wane eitaw wastus oli juba ette teada, ja Nõukogu siiski esitas palwe Kojale. Selle põhjal pole sugugi waja poolte nõusolekut ja Koda, võib loota, ei jäta tulewikus Nõukogu piinliku seisukorda.

Ainukese asjaoluna, millele on Koda õigustatud rajama oma eitawa, loobuwa otsuse, on igasugune ja igakülgne andmete puudus. On loomulik, et Koda ei saa rajada omi nõuandwaid arwamisi tühjusele. Kõik asjakohased ja ajakohased abinõud tulewad käsitada juba Koja põhikirja põhjal. Kojale on wõimaldatud kõik teed andmete hankimisel; ta võib minna isegi rahwahääletuseni. Koda ei tunne ses suhtes mingisuguseid takistusi; ega pole piiratud ainult nende andmetega, mida pooled temale esitawad. Siin oleme jälle sunnitud tagasi pöörama Koja avis N° 5 juure, kus Koja üks äraütlemise põhjustest olijust kartus andmete puudusest.

Kuid peab kindlasti arwesse wõtma, et andmete puudus ei olene alati ühepoole puudumisest. Smuti ei ole tihti andmete küllust olgugi, et mõlemad pooled neid esitawad. Ses suhtes on Kojale appi tulnud art. 38 § 4, kus Kojale on antud luba tarwitada ka teadlaste arwamisi ja muid töid. Ei ole ikka waja otsustada konkreetsete dokumentide ega poolte andmete najal, mis sagedasti on sihilikud ja moonutatud enda kasuks. Just selle pärast on tungitud kallale Kojale, iseäranis tugewalt prof. Berich, Soome esitaja; ta ütleb muu seas:

"Peale muu, oli Kareelia küsimus aineks mitmele nõuandwale arwamisele, mis olid antud erateel mitme tuntud juristi poolt. Kes tunnustasid ilma kõhklemata asja juridilist iseloomu ja ketlede põhjendused näitawad küllalt kujukalt, kuiwõrd asi oli küll korraliseks lahendamiseks. Nii andis üks neist, prof. Ch. de Visscher, järgmise põhjenduse: Waadates asja sisu, peab kindlasti ütleva, et Koda on õigustatud ja kohustatud andma nõuandma arwamise selle asja kohta. Samuti prof. Lie, kes läheb natuke teiselt seisukohalt ja rõhutab, et Koda ei saa anda ses asjus otsuse, kuna pooled pole kokku leppinud Kojale ette ilmumiseks. Kuid art. 14. põhjal võib küsida Kojalt nõuandew arwamine. Selle wiimase arwamise põhjal pole Kojal omal õigust walida, waid ainult asja kohta nõuandwa arwamise andmine.

Kaldun ka wiimaste arwamiste poole. Ei hakka tooma enam põhjendusi ega wastuwäiteid, milliste wastastikku seadmine wiiks asjast kõrwale ja mis tegelikult ei oma kuigi suurt tähendust. Tõin ette ainult olulisemad neist.

Paar sõna weel awis № 5 kohta. On etteheidetud Kojale, et Koda wõttis seda asja liig kärelda konfliktina Soome ja Wene wahel. Tegelikult oli siin enam põhimötteline küsimus, kas Soome oli üldise õigust nõuda Wenemaalt. Iseäranis tugewasti waidles sellele wastu Erich, kuid ka teised, nagu Tenekides, de Vineuil ja

teised. on arwamisel, et seda juhust on õigem waadelda, kui rahulepingu ulatawuse selgitamist.

Selles asja arutamises polnud, ütleb Erich, Soome ja Wene pooled selle sõna otsekoheses mättes, ja Koda iseenesest wõib anda wastuse küsimusele, mis on Nõukogupoolt esitatud, ilma et peeltel tarwitseks esineda pooltena harilikus korras. Rahulepingu tõlgitsemine iseenesest pole tüliasi. Muidugi oleks hüwem kui Koda saab seletusi mõlemalt poolt, et käsitada riike täitsa üheõigluse põhimõttel.

Kodukorra põhjal, kui on asja aluseks lepingu tõlgitsemine, teadustab asjaajaja sellest kõiki asjaosalisi. Sel puhul on igä riigil õigus, kuid mitte kohustus, esineda oma seletustega ja esitada dokumenta. Ka sel puhul Wene oli teadustatud, kuigi kodukord ei näe ette wäljaspoolset liigete hulka teadustamist. Kuid ta seda ei keela. Kui sarnane riik ei soowi esineda seletustega, peab Koda siiski andma oma arwamise, kui ta leiab et wastaspoole wäited on rajatud "en fait et en droit."

Sest kui kohus on õigustatud andma otsuseka sel puhul, kui teine pool ei esine oma seletustega, seda enam on ta kohustatud andma nõuandwa arwamise.; sest poole aräütlemine nõuandwa arwamise juures pole määnuandew, nagu ma ülalpool püüdsin tõendada, kuna Koda peab alluma Nõukogu otsustele ja ainult Nõukogu käes on nõuandwate arwamiste puhulwoli kaaluda, kas anda see asi Kojale arwamise awaldamiseks wõi mitte.

On arwamisi awaldatud, et Koda ei annud kaiku sellele küsimusele politilistel põhjustel. Wene ei oleks muidugi täitnud seda nõuandwat arwamist ja sarnane Kojale ignoreerimine oleks tunduwalt wähenanud Kojale autoriteeti, mis issenesest oleks olnud ränk hoop. Tuli kindlasti ettenäha, et Wene ei pööra mingit tähelepanu Kojale nõuandwa arwamisele, ükskõik mis otsus ka poleks. Kuid arwan, et see otsus poleks olnud mingi hoop Kojale. Nõu-

andew arwamine ei astu enne jõusse kui Nõukogu pole teda was-
 tuwõtnud. Nõuandew arwamine iseenesest on autoriteetse kohtu
 arwamine ilma praktilise tähenduseta. Kindlasti ei hakka Nõuko-
 gu tegema seal katseid laiendada ja maksta panna oma wõimu, kus
 on ette teada, et see ebaõnnestub. "Koja autoriteet ei oleks
 kõigutatud mingil tingimusel, kui Wene keeldub taitmast teda,
 seda vähem, et nõuandew arwamine ei ole mitte kohtu otsus ja
 ta ei nõua alati silmapilksel taitmist. Teiselt poolt, kui We-
 ne katub normaalse wahekorra teiste riikidegaja Rahwasteliidu-
 ga, nõuandew arwamine, antud mõniaeg enne seda, pole sugugi
 kaotanud jõu ja võib täiesti makswusele pääseda, päälegi
 kui teised seda sunniwad. ')

Peatusin selle tõttu selle juhuse juures pikemalt, et Koda
 ise kui ka teadlaste ringkonnad on sellele Kojale seisukohale
 annud laialdase põhimõttelise tähtsuse ja püüawad seda seletada
 enam üldisel, abstraktsel kujul, eritineid motiiva, millede põh-
 jal Koda andis loobuwa wastuse. Püüdsin anda kokkuwõtliku ette-
 kanne mõlema poole wäidetest. Järgmiselt wõin kokku wõtta sei-
 sukoha ses asjas:

1. Kojal ei ole õigust arautelda nõuandiwa arwamise andmisest.
 See otsustamine on täiesti Nõukogu käes. Koda võib ainukese
 loobuwa ettekäänena tuua andmete puudust.

2. Teise poole mitte ilmumine ei wabasta samuti Koda andmis-
 sest, erandina, kui leiab teise poole wäited kahtlasena ja puu-
 dulikulana.

3. Kartus, et Koda kaotab oma autoriteedi nõuandiwa arwamise
 mittetaitmisel, on täiesti aluseta, kuna nõuandew arwamine as-
 tub jõusse alles Nõukogu sellekohase otsusega ning selle otsu-
 sega taandub Koda tahaplaanile. Sellest silmapilgust peale on

') Erich, La question de la Carelie orientale. Revue de dr, int
 et de leg. comparee 1923

wastutus täiesti Nõukogu käes, kelle teowiisist oleneb juba n
 nõuandiwa arwamise saatus. Pealegi on nõuandew arwamine juriid
 diline seletus asjast, mida Nõukogu pole sugugi kohustatud täi-
 tma , sest Nõukogule on see ettenähtud ainult abiks juriidi-
 listes asjus. Nõukogu aga ei lahenda asju puht juriidilisel
 pinnal, waid tarwitab rohkesti poliitilisi lahendus wiise.

X X X X X X X

III.

Rahvasteliit on erilise laadi juba oma põhikirjas aruan-
 danud igasuguseid tüüpe lahenduswiise. Nõistes hukka sõna
 pill te asemle loome uusi wahendid, uusi teed, et võimalda-
 da rahulikku vastastõbi. Rahvasteliit lõi põhiseadmi, laotades
 lahenduswi kaks osaks: Partei allkirjutamisega lubasid kõik
 riigid, kui nende wahel terib tüli, mis võib lõppeda wila,
 mis asja lahendamiseks kas wahekohtu kätte või atvaxanda Nõu-
 kogule.

Selles järjekorras on väga mitmeid järgul asjase. Peaselt on
 siin käsitleta kõik rahulikke lahenduswiise, mis tunnab rahw-
 wawaheline wia. Nad võivad olla asja:

1. kas Aialise Rahvusvahelise Kohtukojaile.
2. või Aialisele Haagis wahekohtule.
3. või Wahekohtule, mis on asutatud nende riikide wahel, kon-
 ventseerimis ettenähtul kujul.
4. või Wahekohtule, mis on si hoo asutatud.
5. või Lepituskomisjonile.

Need juhustel, erandina wõivad, on asjaajamine puht waha-
 tulik. Samuti on kohtu otsus rajatud puht faktilisele mater-
 jalle, pole siia arwates mingit allkirjalikkust, waid kon-
 tunkul otsustada oma isetunde põhjal rahvusvahelise õiguse
 alusel. Rajades on otseselt puht juriidilistele faktidele. Üheist

pealt on koostanud seotud makswate objektiveete neralidega, teiselt pealt makswad need neralid ara bilised rasadid mii- lele seet seetudik peab nappima kolge kohasema anid konkreet juhustele. Rahwasteliit pole seotud oma kutsega, ta pole oma makswad, waid talidab oma kohustusi talten rihdamatult. Teda ei tahid seetud et kollektiwne ega oma makswad awalik arvamist. Ta ei sustab ega peab juridilistele faktilisele materjalile kohandada.

Rahwasteliitu Pakti neralid ja liikmed on koostanud talid makswad rihdamatult.

III.

Rahwasteliit on erilise hooga juba oma põhikirjas arandanud igasuguseid tülide lahenduswiise. Möistes hukka söda, pidi ta asemele looma uued wahendid, uued teed, et wõimaldada rahulikku koostööd. Rahwasteliit löi põhiskeemi, laodates lahendused kahte ossa: Pakti allakirjutamisega lubasid kõik riigid, kui nende wahel tekib tüli, mis wõib löheni wiia, anda asja lahendamise kas wahekohtu kätte wõi ettekanda Nõukogule.

Esimeses järjekorras on wäga mitmed järgud olemas. Pooltel on siin käsitada kõik rahulised lahenduswiisid, mida tunneb rahwuswaheline elu. Nad wõiwad anda asja:

1. kas Alalise Rahwuswahelisele Kohtukojale,
2. wõi Alalisele Haagi wahekohtule,
3. wõi Wahekohtule, mis on asutatud nende riikide wahel, konwentsioonis ettenähtud kujul,
4. wõi Wahekohtule, mis on ad hoc asutatud.
5. wõi Lepituskimisjonile.

Neil juhustel, erandina wiimane, on asjaajamine puht kohulik. Samuti on kohtu otsus rajatud puht faktilisele materjalile, pole siin otsustes mingit silmakirjalikkust, waid kohtunikud otsustawad oma sisetunde põhjal rahwuswahelise õiguse alusel, rajades omi otsusi puht juriidilistele faktidele. Uhelt

poolt on kohtunik seotud makswate objektiivsete normidega, teiselt poolt määravad need normid ära üldised raamid, millele seast kohtunik peab noppima kõige kohasema antud konkreet juhusele. Kohtunik pole seotud oma kutsega, ta pole oma maa saadik, vaid täidab oma kohustusi täitsa rippumatult. Teda ei tohi segada ei kodakondsus ega oma maa awalik arwamine. Ta otsustab asja puht juriidiliselt faktilise materjali põhjal.

Rahwasteliidu Pakt nõuab ja liikmed on kohustunud tüli korral kokkuleppima ja asja lahendamise andma ühele ülalmainitud kohtuliigist. Pakt ei tee ses suhtes mingisuguseid takistusi, otse wastupidi, soodustab seda, luues Alalise Rahwuswahelise Kohtukoja. Rahwasteliit püüab igal wõimalikul juhul läbi wiia rahulist tülide lahendamise ideed kõige laiemas ulatuses ega pörka tagasi ühegi taksituse ees sellel teel.

Aga siiski wõib juhtuda, et riik keeldub ilmumast kohtu ette. Sunnusliku wahekohtu idee pole weel niiwõrd läbilõõnud, et riigid kui eraisikud ilmuwad kohtu ette. Rahwuswahelises elus peab weel sarnast ülemwõimu, mis sunniks riike ilmuda kohtu ette. Selleks puhuks on Pakt ettenäinud teise, waga osawa, tee. Kui riigid ei lepi kokku kohtu suhtes, wõib üks neist asja ettekanda Nõukogule. Sel puhul aitab lihtsast nimetamisest Nõukogule. Teise poole nõusolekut pole siinjuures sugugi waja. Nõukogu wõtab asja üles, kui ta leiab selle kuuluwa oma kompetentsi, ja wõib asja igakülgselt lahendada. Poolte nõusolekul lahendab asja Nõukogu. Wastasel korral, seab ta ainult kokku ettekanne asja kohta, kus on märgitud asja sisuline külg ja need wiisid, mil wiisil Nõukogu soowitab seda asja lahendada. Pooled on wiimasel korral täitsa teowabad. Kuid Nõukogu autoriteet on niiwõrd suur ja siinamaani otsustades suureneb weelgi edaspidiselt, nii et pooled kindlasti püüawad enamail juhustel lahenda-

da Nõukogu poolt ettepanud kujul.

Siinjuures tuleb kindlasti rõhutada, et Nõukogu tülide lahendamisel ja ettepanud kavad on poliitilised lahendusviisid. Nõukogu pole kohtuasutis, ta on poliitiline asutis; koosne- des kogenuist politikuist, pole ta tihtigi kedu rahvusvahelise õiguse wallas, ja püüab enamuses saavutada teatud kompromiss ettepanekut, millega oleks mõlemad pooled rahul. On ekslik ar- wamine, et Nõukogu rajab oma otsused rahvusvahelisele õigusele. Ja, ta tarvitab rahvusvahelist õigust, kuid see oleneb lihtsalt igast juhusest. Nõukogu lahendab asja ikka nii, et rahuldada mõlemaid pooli. Sellepöolest läheb ta tugewasti lahku kohtutest kes peawad toimima ainult õiguslisel alusel. Nõukogu toimib wanal poliitilisel põhimöttel, püüdes lahendada asja nii, et mõlemad pooled ei tunneks ennast haawatutena ja kumbki loodaks, et ta on wöitja pool. Kui ka rahvusvahelises elus wöidab sundus- liku wahekohtu idee, siis on alles tülide lahendamise ainuõi- gus kohtutel, s. o. elukutseliste juristide kollegiumidel. See ni pole seda olemas ja kompromissalahendused on tihti hadawa- lised.

Kuid tihti on Nõukogu juriidilise küsimuse ees, ja andes ikka wastused poliitilisel teel, on tal tihti wöimata anda kind- lalt õige wastuse. Sel puhul tuleb tal mingi autoriteetne asu- tis appi wötta ja paluda ekspertiisi. Nõukogu on leidnud sarna- se tee nõuaniwa arvamise kaudu. Taiskogu ja Nõukogu on tihti küsimuste ees, samuti ka tülide puhul, mida peab lahendada puhtõiguslisel pinnal, kuigi osalt ka motiivile põhjal, mida kä- seb toosegne poliitiline silmapilk. Kui oleks tegemist puht jä- riidilise asjaga, tuleks kindlasti otsida wahendeid, et oleks wöimalik saata otsejoones rajale asja lahendamiseks. Kui sarnast asjaolu pole, kui liituvad sellega teistsugused olukorrad, siis peab asi otsustamisele minema poliitiliste organite kätte. Need

poliitilised asutised, Täiskogu ja Nõukogu, peavad lahendamata asja, mida puht kohtulistel asutistel mõnikord võimata lahendada, mitte nii palju asja sisulise külje suhtes, vaid nende eba-meeldivate tagajärgede suhtes, mida üks kategooriline kohtu otsus võib luua.

Et aga ka Nõukogu peab õigust silmas pidama ja ise on ta tihtigi nõrk sarnastes küsimustes, siis eraldatakse juriidilised küsimused ja saadetakse edasi Kojaale, kes annab õige seletuse. Nõuandew arwamine, sarnaselt antud, ei oma mingisugust jõudu enne ta wastuwõttu Nõukogu poolt; weel enam, nõuandew arwamine ei seo mingil kombel Nõukogu. Tegelikult võib Nõukogu nendest wabalt mööda minna. Kuid nõuandew arwamine on niiwõrd kõrge moraalsel ja juriidilisel astmel, et tema ignoreerimine pole võimalik. Ja, Nõukogu võib ta tarwitamise edasi lükata või igaweseks seisma panna, kuid otsewastupidine samm oleks liig julge tegu. Seda on ka Nõukogu õieti wõtnud, siia maani pole ühtki juhust, kus Nõukogu oleks kõrwale heitnud Koja nõuandewa arwamise. Otse wastupidi, Nõukogu otsus on ikka olnud samane Koja omaga. Teisiti toimimine oleks õiguse tallamine ja annaks Koja autoriteedile kõwa hoobi.

Nõuandew arwamine on see päästerõngas, mis ei lase Nõukogu minna liig kaugele wahelsobituse teid, ja unustada täielikult õiguse norme. Ta on ühtlasi ka lõpu eesmärk. Nõuandewa arwamise sisemisest tugewusest püüdsin anda juba ettekujutuse eelpool. Wastandina wahekohtu otsustele, mis sagedasti on kahtlase juriidilise wäärtusega, on Koja nõuandwad arwamised tõelised juriidilised asja lahendused.

Weel teine tähtsus on nõuandwal arwamisel. Praegune eesmärk

riikide wahel on sunduslik wahekohus. Arenemine läheb ses suunas wördlemisi soodsalt. Kuid riigid ei taha kuidagi moodi weel ära ütelda oma rippumatusest. Seisukoht riikidel on praegu kõikuw. Nad ei julge järsku wastuwötta sunduslikku kohut, ennem pooldawad wana wiisi, wabatahtlikku koondamist. Ideeliselt on aga kõik selle uuenduse poolt. On hädasti waja alata wahehaawal, ja anda Kojale wõimalust tõsta seks puhuks oma autoriteeti. *)

Nõuandew arwamine on kaudne tee sunduslisele wahekohtule. Mitte lahendades asja, on pooled sunnitud teda ettekandma Nõukogule. Nõukogu pole enam wabatahtlik tülide lahendamise instants, ta on sunduslik kohtu wõim oma riigis, miile kodanikuiks on ta liikmed. Riigid on sarnasel juhusel täitsa sise riigi kodanikuga ühewäärsed, ainukesewahega, et kohtu ette ilmumine on jäetud neile wabaks. Nõukogu arutab asja oma seisukohaselt ilma et pooltel oleks wasturääkimise õigust. Nõukogu käes on waba woli, kas wötta asi oma lahendada wõi anda selleks mõne teise asutisele. Wiimasel korral on enamusis palutud Kojalt nõuandew arwamine. On jü see wiis juba Paktis äramääratud. Nõuandew arwamine on siis täiesti Nõukogu wõimu väljendus ja täidab sundusliku wahekohtu osa, millele riigid on allunud Pakti art. 12 ja teiste põhjal. Ei tohi kunagi ärasegada Kojat harilikku kohtumõistmist ja nõuandewa arwamise andmist. Kohtumõistmise korral on aluseks mõlema poole wabatahtlik kokkulepe. Sunduslise wahekohtu aluseks on samuti kokkulepe ainukesewahega, et see pole antud konkreet juhuse jaoks, waid on antud üldiselt ja abstraktselt. Sunduslik wahekohus on rajatud lubadusele, mis on antud tulewiku jaoks. Ta on olemas enne asja kerkimist. Sarnasel korral on sunduslik wahekohus ikka olemas, kuid tuleb ilmsiks ai-

*) Proces-verbaux, lhk. 309.

nult tüli kerkimise puhul. Ta on üldiseks aluseks, millele tootub tüli korral iga asjastuweit riik. Arusaadaw, et üldine sunduslik wahekohtu klausel seob palju enam riiki, kui konkreetne nõusolek. Sellest on ka tingitud riikide püüd sellest pääseda. Kuid ~~endes-~~ ühinedes Rahwasteliidu Paktiga, on nad annud kohustuse alluda Nõukogu otsusele igas konflikt asjas, mida nad isa oma wahel ei saa reguleerida. Nõukogu ei ole seotud ei poolte ilmumisega ega arutamise wiisiga. Tema käes on sunduslik lahendamine, tema kaes on ka tagajärg. Seda sundusliku lahendamist ei juletud anda Koja kätte, sest järsk üleminek oli kardetaw ja oli tundmatu ka Koja tulewik. Koda on sellele ainult kadiselt kutsutud. Oma nõuandwa arwamise kaudu wõtab ta wõrdlemisi suurejooneliselt osa sunduslisest asja lahendamisest. Nagu juba mitu korda mainisin, ei ole Nõukogu seotud Koja nõuandwa arwamisega. Kuid Koja nõuandew arwamine on tegelikult olnud juhustel, kui teda on palutud, lahenduse aluseks. Kuiwõrd Koja ise suhtub oma nõuandwa arwamise tähtsusesse ja möödapääsmatusse, näitab kujukalt ta nõuandew arwamine Mossuli asjus, kus waatamata Türgi teadaandele, et ta ei ühine ega ei ilmu Koja ette, Koda siiski andis oma nõuandwa arwamise. Teisel juhusel oli Koja seisukord ka täitsa õige ses suhtes, et Wenemaa polnud Rahwasteliidu liige ega pole annud kohustust liituda Koja ja Nõukogu otsusega. Ses suhtes oli Koja seisukoht õige.

Ei hakka korrutama neid wahekordi, mis on Koja ja Nõukogu wahel. Kuid leiain, et Koja loobuw wastus igal korral on surmawaks hoobiks, edusammudele, mida on saawutatud sundusliku wahekohtu alal. Mida enam antakse nõuandwaid arwamisi tema praegusel kujul ja mida enam saadakse aru ta tähtsusest, sela vähem on riikidel kartust sundusliku wahekohtu ees ja kartust kaodata oma

riippumatust. Kindlasti on praegune nõuandew arwamine üks etapp teest, mis wiib sellele, et Kojale antakse õigus anda käsk riikidele ja kutsusuda neid kohtupidamisele. Praegusest olukorrast, kus riigid on end nii mitmekülgselt sidunud wahekohtu lepingutega, pole kaugel aeg, kus riigid ühänewad üldise lepinguga, määrates kindlaks sundusliku wahekohtu.

Pealegi, on nõuandew arwamine wõtmas ära Nõukogult ta wõimu paistet. Ajal, kus loodi nõuandew arwamine, waadeti ta peale puht wormaalsest küljest; leiti, et see on puht nõuanne N Nõukogule. Ei mindud nõuandwa arwamise laialdase wõimu andmisele waid waalati ta peale kui eraasjale. Wahese ajaga on seisukord muutunud ja nõuandew arwamine wõtab ikka enam ja enam wahekohtu tundemärke. Minnakse ikka enam arwamisele, et nõuandew arwamine pole puht eraasi Koja ja Nõukogu wahel. Nõuandwat arwamist waadeldakse juba kui wahekohtu otsust. See paistis eriti silma wiimasel Rahwasteliidu Täiskogu istangjärgul, kus tekkisid waielused nõuandwa arwamise juriidilise iseloomu kohta. Enamus kaldus selles wahekohtu seisukohale, kuigi mitte selle mõte puhtal kujul.

Weel teisi wahekohtu omalusi on tal. Marekko tüli asjus leppisid Inglismaa ja Prantsusmaa kokku kanda see asi Nõukogu ette, et sel teel saawutada Koja nõuandew arwamine, Uhtlasi leppisid nad alluda sellele nõuandwale arwamisele, ükskõik missugune see ka ei juhtuks. Järjelikult omas seekord n nõuandew arwamine jõu selle awaldamisest Koja poolt. Nõukogu wastuwõtawat otsust polnud enam waja. Juriidiliselt ei astunud muidugi nõuandew arwamine jõusse ega ei omanud mingit tagajärge, kuid, kuna pooled kohustusiwad alluda sellele, siis astus ta tegelikult jõusse ja tegelik jõusse astumine on kõi-

ge tähtsam. Tõin selle juhuse ta erakorrasuse tõttu. Siin on nõuandew arwamine, kuid omab täielikult wahekohtu otsuse mõju. Siin on juba ettesaawutatud nõusolek, etteon kindel poolte alistumine. Wõib loota, et tulewikus sarnaste pretselementide arw tõuseb. Riikide üldiste kohustustega alida kohtu otsustele on see üldiselt maksew ka nõuandwa arwamise suhtes. Sel puhul pole kindlat wahet nõuandwa arwamise ja hariliku kohtu otsuse wahel. Kuid mu meelest nõuandew arwamine ikka jääb. On olemas sarnaseid asju, mis iseenesest pole tüliasjad ja mida on raske lahendada harilikus kohtu korras, kuigi omawad kõiki tüliasjade tunnuseid: Siia kuuluvad mitmesugused riigiküsimused, mitmesugused kokkupõrked põhimõtteliste küsimuste puhul jne. Nende asjade lahendamine tülide korras pole hästi põhjendatud. Kõigepealt võib siin olla osawõtjaks ainult üks riik, teiseks, woiwad olla kaks riiki, kuid kumbki ei taha arutada asja otse tüliasjana. Neil puhkudel on nõuandew arwamine tarwilik. Oma senise praaktika kaudu on Koda näidanud, et sarnaseid asju on sel teel kõige parem lahendada. Nõuandew arwamine omab sel puhul küll wahekohtu mõju, kuid ei oma selle kaju. Ta jääb täitsa omapäraseks.

Uldse võib Kojale ettenäha kõige paremat tulewikku ja on kindel, et eriti nõuandwate arwamiste suhtes ei tule tal wist kunagi tööpuudust. Rahwasteliit, raskuste peale waatamata, wõidab ikka ensem poolhoidim. Uhes sellega kasvab ka ta tegewus. Käsikäes kasvab ka nõuandwate arwamiste arw. Nende mitmekesisamisega wõidawal nad ikka suurema tähenduse. Praegusel ajal on nõuandew arwamine omale wõtnud kindla seisukoha, missugust tal tuleb kindlalt kaitsma, millisest taganemine on ränk hoop kogu rahwuswahelisele õägusele ja rahulikule suhtlemisele kõigi riikide wahel.

Nõuandwa arwamise tulewiku wäljawaateid ja olewiku seisukorda wõib lõpmatuseni arutada. Poolehoidjad ülistawad tugewalt, kuna wastasel waatawad wäga kahtlase pilguga. Kõiki seda ei hakka etteteoma, tahan weel peatuda ühe eriharu juures ta mõjust, wäljawõtta üks wäike osa sellest nii laialdasest mõjust, mida omab nõuandew arwamine terwel maakeral.

Tahan eriti puudutada nõuandwa arwamise mõju sisekohtutele ja nende tegewusele.

Nõuandew arwamine pääseb makswusele ainult ta wastuwõtuga Nõukogu poolt. Kuid ta mõju algab kohe ta awaldamisega. Niipea kui Kohus on kuulutanud nõuandwa arwamise, awaldatakse see ja saadetakse üle terve maailma. Oma ekspertiis toimingust ei tee Koda mingit saladust ja see on suureks eluks kõigile, sest üldiselt wõib ütelda, et nendest nõuandwatest arwamistest on palju õppida ja weel eriti sisekohtutel. Järgmistel põhjustel.

On täitsa kadunud waade, kus rahwuswahelist õigust waadeldi siseõigusega wõrreldes kui erisüsteemi. Jgalpool tarwitakse ja loetakse rahwuswaheline õigus siseõigusena. Sisekohtunikud peawad tundma asja arutlusel ka rahwuswahelisi norme. Sellest wähe. Praegune elaw läbikäimine maade wahel toob weel juure. Kohtutel tuleb tihti lahendada asju wälismaalastega. Kohtunik on sunnitud lahendama sel puhul ka wälismaa õiguse põhjal. Teiste sõnadega, kohtunik peaks tundma terwet maailma õigust.

Teiselt poolt nägimee eelpool, et Koda tarwitab küll rahwuswahelist õigust eesõigustatud osana, wastandiks sisekohtutele, kuid omas mitmes nõuandwas arwamises on Koda tarwitanud ka maade siseõigust, andes isegi täiendawa seletuse ühes oma nõuandwas arwamises, mil puhul tuleb tarwitada just maa siseõigust. Nii polegi siin õiguste konflikti, nagu alguses karta

wõis. Väike wahe tuleb subjektide suhtes, sest nõuandwate arwamiste andmisel wõiwad pooltena olla ainult riigid. Kuid ka eraisik wõib saawutada oma walitsuse kaudu õigust esineda Koja ees. Muidugi on see seotud kitsendustega ega pole igakord wõimalik. Kuid kohtumõistmise, samuti nõuandwate arwamiste andmosel on tähtis õiguslik põhijoon, mitte subjektid. Ja õiguslikpõhi, nagu nägime, on neil ühine.

See omab seda enam tähtsust, et Alalist Rahwuswahelist Kohta keda wõib waadelda kui kõrgemat autoriteetsemat kohtu instantsi, mis on loodud mitte niipalju kohtumõistmiseks, kui järelewaatajaks konfliktide puhul ja nõuandwate arwamiste kaudu seletab, kuidas peab asja toimetama. Nõuandwa arwamise nõrgeim külge on just nende arutluse awalikkus. Need peaks wiima selles suunas kinnisesse istangusse, tegema neist enam õigustmõistwaid koosolekuid, mis seaks ja annaks üldiseid näpunäiteid. See Koda on nii kui nii esalt ka õiguse looja, sest andes seletust ja otsusi *ex aequo et bono*, annab ta neid otsusi konkreet juhuse kohta, kuid kõik Koja nõuandwad arwamised on antud abstraktselt seisukehalt ja omawad põhimõttelise tähenduse. Koja nõuandwa arwamisega tekiwad uued normid, uued kasused, mida kasutatakse ja mis omawad seisukoha rahwuswahelises õiguses. Liit tudes rahwuswahelise õigusega, on nad eo ipso siseõigus.

Weel suurema tähenduse sisekohtutele omab Koja kommenõuandwate arwamiste puhul mitte piirduda ainult asja ettekandega. Koja wõtab oma ülesanne palju laiemalt. Ta lisab nõuandwa arwamise juure rea vähem vähem tähtsaid küsimusi, neid laialdaselt walgustades. Leides juhuseid, kus on walesti toimitud, annab Koda mitte ainult kuiwa fakti konstateerimise, waid õpetab ka kuidas tuleb sarnasel korral toimida. Just need üldised, kõrwal

tähtsusega küsimused, on tähtsad sisekohtutele, sest on ju need seletused parimad, mida võib saada. Pealegi, on need lisa küsimused harilikult niivõrd üldised asjad, et nad võivad igapäev ka sisekohtutes ettetulla. Wõtame kas või lepingute tõlgitsemise põhimõtted teises nõuandvas arvamises või kodakondsuse küsimus Mawromatise asjas või vähemusrahvuste mõiste määramine Poola tüüpi. Need on sarnased küsimused, milledega kohtud võivad igapäev kokkupuutuda ja mis võivad ilma sarnaste eeskujude mitmeid sekeldusi esile kutsuda.

Koda pole sugugi kohustatud andma nii laialdasinõuandwaid arvamisi. Kuid Koda on täiesti õieti mõistnud oma kõrgemat seisukorda teiste kohtute seas ja pole kunagi leppinud ainult normaalse wastusega nõuandwa arvamiste küsimustele. Koda on ikka tunnud oma üleolekut ja autoriteeti, mis ajgusest saadik on järjest kasvamas peale terve rea õnnestunud nõuandwaid arvamisi. Selle tõttu on ta püüdnud anda kõige paremat, mis on tal olemas ja aidata seal, kus leidis selle tarwiliku. Selle abiga pole Koda läinud kunagi liiale, arutamata jättes asju, mis asjasse sugugi ei puutu.

Mis veel suuremat kaalu annab, see on nõuandew arwamine oma terwikuna. Juba eelpool rõhutasin seda eeskujulukku korda, kuidas nõuandew arwamine on redigeeritud. Kui mitte muud, siis seda viit, kuidas kohtu otsused / kuigi nõuandew arwamine pole kohtu otsus, on ta redigeeritud wastawas waimus/, peaks awaldatama. Nõuandew arwamine mõjub just oma järjekindlusega. oma terwiklusega. Midagi pole tal üleliigset, kõik on täpselt selgitatud, mis on wajalik; sealjuures pole mindud liialdusteni, waid seletused on täielikus mõõdukuse piires.

Kõiki seda arwesse wõttes leiab, et sisekohtud ei saa kuidas-

gi seodi tähelpanemata jätta Koja nõuandwaid arwamisi. Iseäranis käib see siseriigi kõrgemate kohtute kohta, kellel on pea sa mane wõim käes. Peawad nemadki olema eeskujuks kohtute alam- astmetele, andes eeskirju ja selgitust. Selle tõttu peawad nad tingimata tundma neid põhimõtteid ja üldisi juhatusi, mida Koja oma nõuandwates arwamistes on annud. Wäike wastuwäide on olemas et sisekohtutel pole lahendada rahwuswahelisi tülisi. Kuid p pearaskus ei seisa siin mitte tüli iligis, waid neis wäidetes, mida Koda on annud. Keegi ei saa wastuwaielda, et lepingute ja seaduste tõlgitsemise põhimõtted on mõlemal juhusel samad, et mõlemal juhusel on maksmas need samad põhimõtted, mida Koda andis oma teises nõuandwas arwamises. Sarnased põhimõttelised seletused on määramatu tähtsusega ja sisekohtud peawad neid tingimata tundma. Koda ei anna juhtnööre selle sõna kitsamas mõttes, ta annab ainult näiteid, kuidas ta meelest tuleks sarnasel korral tegutsada, kuid need näited omawad niiwõrd kõrge juriidilise ja moraalse tähenduse, et teistel kohtutel on wõiü matu neist mööduda. Sisekohtutel tuleks tingimata tutwuneda kõi gi nõuandwate arwamistega ja nende põhimõtteid hoolsasti kaalu- da. Ei rõhuta, et neid peab wõtma täht tähelt; ka Koda wõib eksida. Kuid praegusel silmapilgul on need nõuandwad arwami- sed parimad, mis on saada ja kuni saawutakse paremaid, tuleb n leppida nendega.

X X X X X X X X X X X X

Cour Permanente de Justice Internationale,

Procès-verbaux des séances du Comité de VI - 24 VII 1929

avec annexes. La Haye 1929.

Cour Permanente de Justice Internationale,

Documents présentés au Comité et relatifs à des projets d'avis

existants pour l'établissement d'une Cour Permanente de

Justice Internationale.

Cour Permanente de Justice Internationale.

Documents au sujet de mesures prises par le Conseil de la Société des Nations aux termes de l'article 14 du Pacte.

Rejer.

La Pacte de la Société des Nations.

Société des Nations.

Actes de la Conférence des Etats signataires du protocole

Oien tarwitanud töö koostamisel jargmisi töid: de Justice In-

Bustamante y Sirven,

La Cour Permanente de Justice Internationale, conference
à l'Academie de Droit international, La Haye, 1923.

Bustamante y Sirven, Justice Internationale, Regulations et

La Cour Permanente de Justice internationale. T
Traduction Goulé, Paris, 1925.

Zimmermann, Lection de la Cour Permanente de Justice Interna-

Otscherki nowowo meshdunarodnawo prawa.

Praga 1924. Droit international, recueil des cours.

La Cour Permanente de Justice internationale, par

Statut et Règlement, par Institut Intermediaire Inter-
national, Leyden 1922.

Politis,

La Justice internationale

Paris 1924

Cour Permanente de Justice internationale,

Proces-verbaux des seances du Comité 16 VI - 24 VII 1920
avec annexes; La Haye 1920.

Cour Permanente de Justice internationale,

Documents présentés au Comité et relatifs à des projets déjà
existants pour l'établissement d'une Cour Permanente de
Justice internationale.

Cour Permanente de Justice Internationale,

Documents au sujet de mesures prises par le Conseil de
la Societe des Nations aux termes de l'article 14 du Pacte.

Hojer,

La Pacte de la Societe des Nations.

Societe des Nations,

Actes de la Conference des Etats signataires du protocole
du signature du Statut de la Cour Permanente de Justice In-
ternational. Tenue à Geneve, du 1. au 23. septembre 1926.

Acte finale de la Conference, Geneve 1926.

Societe des Nations

Cour Permanente de Justice Internationale, Resolutions et
Protocole, 1924.

Salvioli

La Jurisdiction de la Cour Permanente de Justice Interna-
tional.

Academie de droit international; recueil des cours.

Revue general de droit international public.

Negulesco,

La Jurisprudence de la Cour Permanente de Justice Inter-
national.

II serie tome VIII 1926

Tenekides

La Competence de la Cour Permanente de Justice Internatio-
nal en matiere de procedure consultatif.

II serie tome VIII 1926.

Travers

La Cour Permanente de Justice International.

II serie tome VII 1925

Blociszewski

De Competence de la Cour Permanente de Justice Internationale.

II serie tome IV 1922.

Revue de droit internationale et de legislation comparee.

Bourquin

La Cour de Justice International.

III serie tome II 1921.

Hammarskjöld

Le Reglement de la Cour Permanente de Justice International.

III serie tome III 1922.

Castberg

La Competence de la Societe des Nations concernant le reglement des differends internationaux.

III serie tome III 1922.

Mahaim

Les avis consultatifs de la Cour Permanente de Justice International au sujet de l'interpretation de certains articles de la partie XIII du Traite de Versailles.

III serie tome III 1922.

Erich

La question de la Carelie orientale soumise pour avis à la Cour Permanente de Justice International.

III serie tome IV 1923.

de Vineuil

Les leçons du quatrieme avis consultatifs de la Cour Permanente de Justice International.

III serie tome IV 1923.

de Vineuil

Les resultats de la troisieme session de la C. P. de J. I.

Auhinna 100

473647

o

x